

GRAMOPHONE

październik | October 2010

01

ISSN 2082-2774

Warszawa | Warsaw, Poland

CULTURE_Q.PL

CHOPIN EXPRESS

DLA NAS | EXCLUSIVE



LECH WAŁĘSA
Spełniony sen
o wolności |
Freedom:
a dream fulfilled



EGZEMPLARZ BEZPŁATNY | FREE COPY

DOMINIK SKURZAK



Konkurs czas zacząć | Let the competition begin

OFICJALNIE | OFFICIALLY

Waldemar Dąbrowski: zaczynamy najważniejszy etap obchodów dwóchsetlecia urodzin Fryderyka Chopina. | Waldemar Dąbrowski: we are about to inaugurate the most important event in the celebrations of the 200th anniversary of Fryderyk Chopin's birth. → 3

PORTRET | A PORTRAIT



Mitsuko Uchida w Polsce. Pierwszy raz po czterdziestu latach. Tym razem gra nie tylko Chopina. | Mitsuko Uchida is back in Poland after 40 years. This time, she plays not just Chopin... → 4

HISTORIA | HISTORY

Stanisław Dybowski o genezie polskiej tradycji pianistycznej: Haydn, Szymanowska, Chopin... | Stanisław Dybowski writes about the origins of the great Polish pianistic tradition, tracing it back to Haydn, Szymanowska and Chopin. → 6

KALENDARIUM

**XVI MIĘDZYNARODOWEGO
KONKURSU PIANISTYCZNEGO
IM. FRYDERYKA CHOPINA**

KONCERTY INAUGURACYJNE:

- 1 października, godz. 19.30, Filharmonia Narodowa
Wykonawca: Mitsuko Uchida - fortepian
W programie: Beethoven: Sonata op. 27 nr 2 „Księżycowa”, Schumann: Davidsbündlertänze op. 6, Chopin: Preludium cis-moll op. 45, Chopin: Sonata h-moll
- 2 października, godz. 20.00, Filharmonia Narodowa
Wykonawcy: Martha Argerich, Nelson Freire - fortepian, Stanisław Skoczylski, Pavel Giunter - perkusja
W programie: Mozart: Sonata D-dur KV 381 (na cztery ręce), Schubert: Grand Rondo A-dur D951 (na cztery ręce), Brahms: Wariacje na temat Haydna (na dwa fortepiany), Bartók: Sonata na dwa fortepiany i perkusję
- PRZESŁUCHANIA I ETAPU
3-7 października, od godz. 10.00 i od 17.00, Filharmonia Narodowa
- PRZESŁUCHANIA II ETAPU
9-13 października, od godz. 10.00 i od 17.00, Filharmonia Narodowa
- PRZESŁUCHANIA III ETAPU
14-16 października, od godz. 10.00 i od 17.00, Filharmonia Narodowa
- KONCERT Z OKAZJI 161. ROCZNICY ŚMIERCI FRYDERYKA CHOPINA
17 października, godz. 20.00, Kościół św. Krzyża w Warszawie
Wykonawcy: Orchestre des Champs-Élysées, Philippe Herreweghe - dyrygent
W programie: Mozart: Requiem
- PRZESŁUCHANIA FINAŁU
18-20 października, godz. 18.00, Filharmonia Narodowa
- OGŁOSZENIE WYNIKÓW I KONFERENCJA PRASOWA
20 października, ok. godz. 23.00, Filharmonia Narodowa
- KONCERT LAUREATÓW I WRĘCZENIE NAGRÓD
21 października, godz. 20.00, Teatr Wielki - Opera Narodowa, Sala Moniuszki
- UROCZYSTOŚĆ WRĘCZENIA NAGRÓD POZAREGULAMINOWYCH
22 października, godz. 12.00, Filharmonia Narodowa, Sala Kameralna
- POWTÓRZENIE KONCERTU LAUREATÓW
22 października, godz. 19.30, Filharmonia Narodowa
23 października, godz. 19.30, Filharmonia Narodowa

MECENAS ROKU CHOPINOWSKIEGO
MAIN SPONSOR OF THE CHOPIN YEAR



DOMINIK SKURZAK

Koncert chopinowski w Filharmonii Narodowej | Chopin soirée at the Warsaw Philharmonic

Chopin ambasador

Gdy Fryderyk Chopin opuszczał Warszawę, jak się wkrótce miało okazać na zawsze, i w wieku 20 lat udawał się do Wiednia, miał za sobą połowę życia wypełnioną bagażem doświadczeń, przeżyć i emocji, które nierozdzielnie łączyły go z Polską i z naszą kulturą. Jego muzyka stała się wkrótce natchnieniem dla współczesnych mu i kolejnych pokoleń Polaków. Znalazła też ogromne uznanie w oczach Europy i świata. Dziś już nie sposób wyobrazić sobie świata bez muzyki Chopina. Ona jest dla wszystkich.

W 200 rocznicę urodzin wielkiego kompozytora i pianisty jest on ciągle jednym z najbardziej znanych ambasadorów polskiej kultury i tego, co nam w duszach gra. W uznaniu niezwykłego talentu naszego rodaka Sejm Rzeczypospolitej Polskiej przyjął uchwałę ustanawiającą rok 2010 Rokiem Fryderyka Chopina. Uroczyste obchody mają miejsce zarówno w naszym kraju, jak i poza jego granicami, w tym również w Parlamencie Europejskim.

W tak uroczystym, jubileuszowym roku XVI Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. Fryderyka Chopina będzie wydarzeniem szczególnym i podniosłym. Jestem przekonany, że duch muzyki i twórczości Chopina będzie wspierał i wynosił ponad wyzyny talenty tegorocznych uczestników konkursu. Wszystkim im życzę udanych koncertów, a publiczności i jurorom niezapomnianych wrażeń.

Każda rocznica urodzin wirtuoza fortepianu znad Wisły warta jest uroczystej pamięci i obchodów. Niech muzyka Chopina z całą mocą rozbrzmiewa zatem w te dni październikowe w ukochanej przez Chopina Warszawie i dociera do wszystkich zakątków świata. ◆



Jerzy Buzek

PRZEWODNICZĄCY
PARLAMENTU
EUROPEJSKIEGO |
PRESIDENT
OF THE EUROPEAN
PARLIAMENT

Chopin, Poland's ambassador

When, at the age 20, Fryderyk Chopin left Warsaw for Vienna – as it turned out, never to return – he took with him half a lifetime of experiences, encounters and emotions that inextricably bound him to Poland and its culture. Chopin's music quickly became an inspiration to his contemporaries, as well as future generations of Poles. It also soon became legendary throughout Europe and the world. In fact, it is difficult to imagine the world without his music: Chopin is for everyone.

On the 200th anniversary of the great pianist and composer's birthday, he remains one of the greatest ambassadors of Polish culture, a symbol of the music that resounds in all our souls. In recognition of this great Pole's unfathomable talent, the Sejm [Lower House] of the Republic of Poland has established 2010 as the Year of Fryderyk Chopin. Celebrations are taking place in Poland and abroad, as well as in the halls of the European Parliament.

In this celebratory jubilee year, the 16th International Fryderyk Chopin Piano Competition will be an exceptionally distinguished event. I am convinced that the spirit of Chopin's music and creativity will lift the talents of this year's competitors to even greater heights. I wish all of them success in their performances, and the audience and jurors a myriad of unforgettable emotional experiences.

Every anniversary of the birth of this piano virtuoso from the land upon the Vistula deserves celebration and homage. May Chopin's music resound with all its power during these October days, throughout his beloved Warsaw and beyond, to reach all corners of the world. ◆



Waldemar Dąbrowski

PEŁNOMOCNIK MINISTRA DS. ROKU CHOPINOWSKIEGO
2010 | MINISTER'S PLENIPOTENTIARY FOR THE CHOPIN
YEAR 2010

Źródło dobrej energii

Rok Chopinowski osiąga właśnie kolejną kulminację. Po Koncertach urodzinowych w lutym i marcu oraz trwającym przez cały sierpień uroczystym Festiwalu „Chopin i jego Europa” rozpoczynamy najważniejszy być może etap obchodów dwóchsetlecia urodzin Fryderyka Chopina – XVI Międzynarodowy Konkurs Chopinowski.

Mamy za sobą rok pełen wysiłku i zarazem rok wielkich radości. Naszym pragnieniem i celem było przede wszystkim uczczenie rocznicy narodzin jednego z największych Polaków, a także ukazanie za pośrednictwem sławy Jego imienia znaczenia współczesnej Polski – państwa nowoczesnego, umiejętnie czerpiącego ze swej tradycji, prawdziwie europejskiego centrum kultury. Oddźwięk i zainteresowanie, z jakim wydarzenia mijającego roku spotkały się na świecie, pozwala sądzić, że cel ten został osiągnięty.

Sukcesem zaowocowały także nasze wysiłki, by Chopinowi nadać znaczenie w oczach współczesnych, szczególnie młodych Polaków. Otoczeni jego muzyką, dzięki programom edukacyjnym, festiwalom, wystawom i niezliczonym przedsięwzięciom artystycznym, mieli oni – i stale mają – szansę bliżej poznać swego geniusza i jego muzykę, lepiej zrozumieć fenomen, na który każdy Polak z dumą się powołuje. Prowadząc największą w historii kampanię wizerunkową, nie tylko zbliżyliśmy obraz dzisiejszej Polski do znaku doskonałości, jaki przedstawia dzieło Chopina, ale też zjednoczyliśmy wokół niego rodaków. W Polsce znów bije źródło dobrej energii, jakim jest muzyka Fryderyka Chopina, a czerpie z niego cały świat.

Poza bogactwem natury duchowej pozostają z nami materialne osiągnięcia roku jubileuszowego: otwarte 1 marca nowoczesne Muzeum w Zamku Ostrogskich i nowe Centrum Chopinowskie na Tamce, odnowiony dworek w Żelazowej Woli, wraz z nowoczesną salą koncertową, oraz kościół w Brochowie – miejsce chrztu Fryderyka, a także dedykowana Chopinowi przestrzeń powstała wokół miejsc jego codziennych, warszawskich wędrówek.

U progu wyjątkowego, wieńczącego rok jubileuszowy Konkursu życząc Państwu wielu wzruszeń i uniesień. Kolejne międzynarodowe święto muzyki Fryderyka Chopina w naszym mieście bez wątpienia dostarczy wspaniałych przeżyć. ◆

A source of good energy

The Chopin Year is about to reach another climax. After the birthday concerts in February and March and after the all-month-long festival “Chopin and His Europe” in August, we are about to inaugurate probably the most important event in the celebrations of the 200th anniversary of Fryderyk Chopin's birth: the 16th International Fryderyk Chopin Piano Competition.

It has been a year full of effort and a year of great joy. Our wish and goal was, in the first place, to celebrate the anniversary of the birth of one of the greatest among Poles. We also wished to present, by means of Chopin's famous name, the position and importance of Poland in the world today: a modern state that can efficiently call on its tradition, a true European cultural centre. The worldwide interest in the events of this elapsing year can allow us to consider that we have reached our goal.

Another effort that proved fruitful was to bring Chopin into prominence in the eyes of present-day Poles, especially the younger generation. Surrounded by his music, thanks to many educational programmes, festivals, exhibitions and innumerable artistic undertakings, our young people had – and still have – the opportunity to acquaint themselves with Chopin's genius, to better understand the music and the phenomenon that every Pole refers to with pride. Carrying on the biggest marketing campaign in our history, we were able not only to create an image for Poland that almost matches the symbol of perfection set by Chopin's work, but also to unite his compatriots around this symbol. Once again in Poland there springs a source of good energy – the music of Chopin – and the whole world can draw from it.

Apart from these spiritual riches, the Chopin Year can also boast achievements of a material nature: the modern Museum at the Ostrogski Castle (inaugurated on 1 March 2010) and the new Chopin Centre at Tamka Street, the restored manor and the modern concert hall in Żelazowa Wola and the Church in Brochów – where Fryderyk was baptised, and finally the space dedicated to Chopin that was created around the places of his everyday activities during his Warsaw days.

On the verge of an exceptional competition that will crown the Chopin Year, I wish you many wonderful moments. The international feast of Fryderyk Chopin's music that takes place in our city will undoubtedly bring you many extraordinary experiences. ◆

CALENDAR OF THE 16TH INTERNATIONAL FRYDERYK CHOPIN PIANO COMPETITION

OPENING CONCERTS:

- 1 October, 7.30 pm
Warsaw Philharmonic Hall
Performer:
Mitsuko Uchida – piano
Programme:
Beethoven: Sonata Op 27/2
“Moonlight”; Schumann:
Davidsbündlertänze Op 6;
Chopin: Prelude in C sharp minor,
Op 45; Chopin: Sonata in B minor
- 2 October, 8 pm
Warsaw Philharmonic Hall
Performers:
Martha Argerich,
Nelson Freire – piano,
Stanisław Skoczylowski,
Pavel Giunter – percussion
Programme:
Mozart: Sonata in D major
K381 (four hands); Schubert:
Grand Rondo in A major, D951
(four hands); Brahms: Haydn
Variations (for two pianos);
Bartók: Sonata for Two Pianos
and Percussion
- 1st STAGE AUDITIONS
3–7 October, 10 am and 5 pm,
Warsaw Philharmonic Hall
- 2nd STAGE AUDITIONS
9–13 October, 10 am and 5 pm,
Warsaw Philharmonic Hall
- 3rd STAGE AUDITIONS
14–16 October, 10 am and 5 pm,
Warsaw Philharmonic Hall
- CONCERT
ON THE 161ST ANNIVERSARY
OF DEATH OF FRYDERYK
CHOPIN
17 October, 8 pm,
Church of the Holy Cross
in Warsaw
Performers:
Orchestre des Champs-Élysées,
Philippe Herreweghe – conductor
Programme:
Mozart: Requiem
- FINAL AUDITIONS
18–20 October, 6 pm
- COMPETITION RESULTS
AND PRESS CONFERENCE
20 October, around 11 pm
- PRIZE WINNERS' CONCERT
AND AWARDS CEREMONY
21 October, 8 pm
The National Opera,
Moniuszko Auditorium
- ADDITIONAL PRIZEWINNERS'
PRESENTATION CEREMONY
22 October, 12 pm
Warsaw Philharmonic,
Chamber Music Hall
- REPEAT OF THE PRIZE
WINNERS' CONCERT
22 October, 7.30 pm
Warsaw Philharmonic Hall
23 October, 7.30 pm
Warsaw Philharmonic Hall

Powrót | She's back

Kiedy na VIII Konkursie Chopinowskim w 1970 roku Mitsuko Uchida otrzymała drugą nagrodę miała dwadzieścia dwa lata i była skromną, niepewną swe go talentu pianistką. Wraca do Warszawy jako jedna z największych gwiazd światowej pianistyki. Aż trudno uwie rzyc, że recital inauguracyjny 1 października XVI Konkurs Chopinowski będzie pierwszym występem artystki w Polsce od czasu, gdy zdobyła chopinowski laur.

Jest najsławniejszą japońską pianistką, ale od dzieciństwa mieszka w Europie – jej ojciec, dyplomata, objął stanowisko w Wiedniu, kiedy miała dwanaście lat. Studiowała w tamtejszym Konserwatorium u sławnego nauczyciela Richarda Hausera. Ci, którzy znają jej fenomenalne interpretacje sonat i koncertów Mozarta pomyślą zapewne: Ależ oczywiście!, ale trzeba wiedzieć, że w czasie studiów Uchida wcale nie przepadała za Mozartem. Buntowała się przeciw zastanym konwencjom, szukała własnych sposobów interpretacji, eksperymentowała. Po otrzymaniu drugiej nagrody na Konkursie im. Beethovena w Bonn w 1968 roku, a potem w Warszawie, zrezygnowała z udziału w konkursach. Przeprowadziła się do Londynu, gdzie do dziś mieszka. I tam, w połowie lat 70. poczuła, że nabiera wiatru w żagle. Najbliższa jej była muzyka Schuberta, ale postanowiła zająć się Mozartem. – Trochę z przekory – wspomina. – Wielcy pianiści, jak Brendel i Lupu, wykonywali w tamtym czasie sonaty Schuberta, a dużo rzadziej utwory Mozarta. Znani muzycy twierdzili, że nie wszystkie jego sonaty są na najwyższym poziomie.

Bomba wybuchła w 1982 roku, kiedy Uchida wykonała wszystkie sonaty Mozarta na serii koncertów w Wigmore Hall w Londynie. Krytycy prześcigali się w pochwałach, wytwórnia płytowa Philips podpisała z pianistką kontrakt. Znana tylko nielicznym melomanom Mitsuko Uchida została światową sławą.

Od tego czasu nie przestaje zachwycać – ani na koncertach, których daje niewiele (do pięćdziesięciu w roku), ani na płytach. Niestety, jej jedyna płyta z utworami Chopina, nagrana pod koniec lat 80., dawno zniknęła z rynku. Z tym większą ciekawością czekamy na recital artystki w Filharmonii Narodowej.

When Mitsuko Uchida was awarded the second prize at the 8th International Fryderyk Chopin Competition in 1970, she was 22 and a pianist both modest and uncertain of her talents. Today she returns to Warsaw as one of the brightest stars on the piano scene. It is hard to believe that her recital on 1 October, which



RICHARD AVEDON/WWW.MITSUKOUCHIDA.COM

inaugurates the 16th Chopin Competition, will be her first appearance in Poland since she won her prize.

She is the most famous Japanese pianist, even though she has lived in Europe since her childhood: her diplomat father took a post in Vienna when she was 12. She completed her studies at the Conservatory in that city under the legendary Richard Hauser. Those who know her exceptional interpretations of Mozart's piano sonatas and concertos may take all this as read, but it is worth knowing that Uchida was not fond of Mozart during her student years. She protested against the fixed conventions of the day, she sought her own ways of interpretation, she experimented. After winning the second prize at the Beethoven Competition in Bonn in 1968 and then in Warsaw, she decided to withdraw from the competition circuit. She moved to London, where she still lives today and there, during the mid-1970s, she began to blossom. Despite feeling closest to the music of Schubert, she decided to turn to Mozart. As she recalls, there was a spirit of contrariness in all this. The great pianists such as Brendel and Lupu were at the time performing Schubert sonatas, much less often those by Mozart. In the musical circles she moved in there was an opinion that not all of his sonatas were of equal worth.

A star was born in 1982, when she performed the complete Mozart sonatas at the Wigmore Hall. The reviews were enthusiastic and she signed a contract with Philips. Previously almost unknown, Mitsuko Uchida achieved worldwide renown.

Since then she has never failed to delight us, both during her concerts (she appears on the stage relatively rarely, giving up to 50 performances a year) and with her records. Alas, her only Chopin recording, dating back from the 1980s, is no longer available. We await her recital at the National Philharmonic Hall all the more eagerly.

— BARTOSZ KAMIŃSKI



Każda płyta Mitsuko Uchidy jest wydarzeniem. Komplet sonat fortepianowych Mozarta w jej interpretacji, nagrany w latach 1983-87, do dziś pozostaje niedościgłym wzorem. | Every Uchida recording is an event. The complete Mozart sonatas, recorded between 1983 and 1987, remain unsurpassed.



Schubert należy do jej ukochanych kompozytorów. Szukając klucza do jego dźwiękowego świata grywała na fortepianie z czasów Schuberta i kazała tak nastroić swój współczesny fortepian, by miał odpowiednie brzmienie. | Schubert is among her most beloved composers. To find the key to his world she played a piano dating back from Schubert's times and then returned her modern piano to achieve the ideal sound.



Po piętnastu latach Uchida powraca do muzyki Schumanna. Poprzednia płyta pianistki z jego utworami zawierała olśniewające Kreisleriana oraz Karnawał. Teraz nagrała Davidsbündlertänze i Fantazję C-dur. | After 15 years Uchida returns to music by Schumann. Her only other recording of his works included a dazzling Kreisleriana and Carnival. This time she recorded Davidsbündlertänze and Fantasie in C major.



Warszawa, Tamka 43: nasza siedziba |
43 Tamka Street, Warsaw: our headquarters

OD REDAKCJI | DEAR READERS

Przedstawiamy dziennik Chopin Express, oficjalną gazetę XVI Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. Fryderyka Chopina, którą Instytut Adama Mickiewicza wydaje wspólnie z Gramophone, jednym z najstarszych i najważniejszych magazynów muzycznych na świecie. Przez 23 dni będziemy relacjonować wydarzenia Konkursu i opowiadać o kulturze Polskiej w kontekście rocznicowego roku 2010. Do współpracy zaprosiliśmy wielu znamienitych krytyków i dziennikarzy. Życzymy miłej lektury.

We proudly present the Chopin Express, the official gazette of the 16th International Fryderyk Chopin Piano Competition, which is published by the Adam Mickiewicz Institute in co-operation with Gramophone, the world's leading classical music magazine. During the 23 days of the Competition we will comment on the Competition events and, more generally, on Polish culture in the context of the anniversary year 2010. We have invited a number of eminent music critics to write for us. We wish you much enjoyment with the Chopin Express. ◆

—REDAKCJA, THE CHOPIN EXPRESS TEAM

Konkurs na płytach | The Competition on record

Od wielu lat przesłuchania konkursu chopinowskiego były rejestrowane i wydawane w formie kroniki dźwiękowej – dawniej na czarnych płytach, a od 1985 roku – na CD. W tym roku, dzięki współpracy z Instytutem Adama Mickiewicza będzie to przedsięwzięcie na niespotykaną skalę. Powstanie seria dwudziestu płyt, dołączanych bezpłatnie do gazety konkursowej. Całkowity nakład: 200 tysięcy egzemplarzy! Z każdego dnia przesłu-

chań wybierzemy wykonania najciekawsze. Po dwóch dniach, potrzebnych na produkcję płyty, każdy czytelnik gazety konkursowej będzie miał okazję je usłyszeć. Mamy nadzieję, że będzie to znakomita ilustracja toczących się na łamach gazety konkursowej dyskusji i polemik.

For many years, the auditions of the Chopin Competition were recorded and issued in the form of a sound

chronicle, first on vinyl LP and then on CD. This year, thanks to the co-operation of the Adam Mickiewicz Institute, this will be a major undertaking. No fewer than 20 CDs will be issued and distributed as a free add-on to the Chopin Express – the total edition of 200,000 copies! We will select the most interesting performances from each day of the auditions and, after the two days needed to produce a record, every reader of the Chopin



Express will have an opportunity to listen to them. We hope that it will be the perfect illustration of the debates, discussions and polemics held in the columns of the Chopin Express. ◆

— STANISŁAW LESZCZYŃSKI

Lech Wałęsa



Spełniony sen o wolności

Przyznaję, że w dzieciństwie i młodości nie wiele wiedziałem i słyszałem o Fryderyku Chopinie.

Jego twórczość poznałem w wieku dojrzałym, gdy byłem już robotnikiem, a następnie działaczem związkowym i politycznym.

Dla mnie Fryderyk Chopin to bohater narodowy, tworzył potęgę Polski i sławił jej imię w muzyce – w jakże trudnych czasach zniewolenia naszej Ojczyzny.

Skomponował utwory rewolucyjne, które mogły budzić do walki, ale i utwory niezwykle poważne i smutne, które zapewne przypominały współczesnym mu rodakom tragedię ich sytuacji.

Rok Chopinowski powinien aktualnie wyciszyć nasze polskie małostkowe spory, szczególnie w okresie Międzynarodowego Konkursu w październiku, powinien zmobilizować rodaków do głębszego przypomnienia naszej tragicznej historii oraz szanowania tej wolności, jaką zdobyliśmy i o jakiej zapewne marzył w swoich przepięknych utworach, w tęsknocie za Ojczyzną ciężko schorowany – Fryderyk Chopin.

Myślę, że muzyka Chopina, którą zna i wielbi cały świat współczesny, nigdy nie przestanie być „wielką”, a jej twórca Fryderyk Chopin jest i pozostanie zapisany w historii w gronie największych kompozytorów świata, nasz wspaniały Rodak. ◆

Gdańsk, 8 września 2010 r.

Freedom: a dream fulfilled

I admit that in my childhood and youth I knew and heard very little about Fryderyk Chopin.

I became acquainted with his works in my mature years, when I was a worker, trade union activist and politician.

For me Fryderyk Chopin is a national hero; he worked for the power of Poland and he glorified her name in music during hard times of the enslavement of our Motherland.

He composed works of a revolutionary nature that were a call to arms, but also works that were extremely serious and sad, that were likely to remind his compatriots of their tragic situation.

Chopin Year should calm our petty disputes, especially during the International Competition in October. It should activate us to remind ourselves of our tragic history and to respect the freedom we were fighting for, the freedom that the homesick and seriously ill Fryderyk Chopin had dreamed of in his beautiful works.

In my opinion the music of Chopin, the music that the contemporary world knows and admires, will remain “great” forever, and its creator, our great compatriot Fryderyk Chopin, is and shall remain in history as one of the greatest composers of the world. ◆

Gdańsk, 8 September 2010

Skąd Chopin? | Chopin's roots

STANISŁAW DYBOWSKI

Temu, że mamy Chopina i wielką polską tradycję pianistyczną „winiem” jest pewien Włoch o wdzięcznym imieniu Bartolomeo Cristofori (1655-1731). Ów budowniczy i konserwator instrumentów muzycznych, mniej więcej w 1690 roku, rozpoczął w swej pracowni, znajdującej się w dworskiej oficynie we Florencji, konstruowanie urządzenia umożliwiającego różnicowanie siły dźwięku w klawesynie. Eksperymenty trwały kilka lat. W rezultacie narodził się fortepian, nazwany początkowo „gravicembalo col piano e forte”. Instrument, wdrożony do produkcji w 1711 roku, już wkrótce pchnął rozwój muzyki i wykonawstwa instrumentalnego na nowe tory.

Oczywiście instrument Cristoforiego i współczesny fortepian – ze stalowymi strunami, wymagający stalowych palców! – to dwa różne instrumenty co do rozmiarów, ciężaru, szczegółów konstrukcyjnych, wolumenu brzmienia, wielkości klawiatury, itd. Jednak coś je łączy: możliwość kształtowania dźwięku przez grającego – tak, aby brzmiał cicho lub głośno, „namiętnie” lub „rzeczowo”, „śpiewnie” lub „barbarzyńsko”, „srebrzyście” lub „aksamitnie”, „erotycznie” lub „obojętnie”.

Dzięki tym zaletom instrument Cristoforiego zawojował świat; na jego pomysł rzucili się natychmiast niemal wszyscy fabrykanci instrumentów klawiszowych, wietrząc interes. Mieli rację, nowe instrumenty sprzedawały się jak ciepłe bułeczki. Polska nie pozostała w tyle – na tutejszy rynek produkowali je Bohdanowicz, Małecki, Kerntopf, Zakrzewski, Krall oraz Seidler. Na początku XIX wieku fortepian zyskał wielką popularność. Z czasem zaczął pełnić rolę niezbędnego, użytecznego mebla w arystokratycznych salonach, a nawet w domach mieszczańskich. Wykorzystywali go muzycy zawodowi oraz amatorzy, także ci mało muzykalni. Temperowany strój, określona wysokość dźwięków, przypisana konkretnym klawiszom, nie wymagały takiego słuchu, jak w przypadku gry choćby na skrzypcach. Wystarczyło śledzić wzrokiem i zapamiętać ruch palców na klawiaturze, by uruchomić instrument. Nawet, gdy grało się ulubioną melodię jednym palcem, zawadzając po drodze fałszywe tony, można było wyrazić emocje. W takim sensie fortepian był niezastąpionym medium. I takim pozostał właściwie do dzisiaj, chociaż zdystansowały go nieco różnego rodzaju elektroniczne klawiatury.

Polska tradycja pianistyczna wywodzi się od... Józefa Haydna.

A dokładnie od jego polskich uczniów: Franciszka Lessla (1780-1838), wirtuoza fortepianu i twórcy muzyki przeznaczonej na ten instrument, oraz Feliksa Janiewicza (1762-1848), wprawdzie skrzypka, ale zarazem kompozytora pierwszego w literaturze polskiej koncertu fortepianowego. Nie można też zapominać o Michale Kleofasie Ogińskim (1765-1833), autorze 26 wspaniałych polonezów fortepianowych. Pierwszą pianistką polską była Maria Szymanowska (1789-1831), teściowa Adama Mickiewicza. W urodziwej artystce podkochiwał się Goethe, a hołdy jej talentowi składali słynni kompozytorzy: Clementi i Hummel dedykowali Szymanowskiej utwory, jej grę podziwiali m.in. Cherubini, Spontini, Dussek, Paer, Field, Kurpiński, Lipiński, Elsner, Mendelssohn, Rossini,

Gra Szymanowskiej była pełna ekspresji i uczucia: w każdym trąceniu klawisza odzywała się jej dusza.



Cyprian Kamil Norwid (1847): Chopin na koncercie u księżnej Marceliny Czartoryskiej | Chopin playing at Princess Marcelina Czartoryska's

Cramer. Wywarła spory wpływ nie tylko na polską, ale i na europejską muzykę fortepianową.

Chopin miał okazję być na jej występach („Pani Szymanowska daje w tym tygodniu koncert [...] – napisał w liście do przyjaciela w 1827 roku – Będę niezawodnie i dam Ci znać o przyjęciu i grze”) i z pewnością znał kompozycje artystki; zresztą słyhać to w jego własnych dziełach! Jak pisali recenzenci, „gra jej była pełna ekspresji i uczucia: w każdym trąceniu klawisza odzywała się jej dusza, a własne chwilowe wrażenia umiała przelać w swojego słuchacza, że je także całym z nią sercem pojmował”. Ile Chopin przyswoił sobie z pianistki Szymanowskiej, nie wiemy. Z pewnością podobała mu się jej uczuciowość wykonawcza oraz pianistyczna biegłość. Być może, jako interpretator cudzych utworów, nad tymi właśnie cechami pracował.

Największą rolę w tradycji polskiej sztuki pianistycznej odegrał oczywiście sam Chopin. Jego indywidualizm i wizjonerskie podejście do gry na fortepianie odcisnęło piętno na pianistce światowej, całych dwóch stuleci. Bodaj nikt, jak on, nie znał lepiej tego instrumentu, z nim wiążąc całą swoją twórczość, jemu powierzając wszystkie artystyczne myśli. Chopin stworzył nadto styl i kanon interpretacji muzycznej, powołał swoiste prawo w sztuce, obowiązujące do dzisiaj, i przez nikogo do tej pory nie podważone.

Spadkobiercami sztuki wykonawczej Chopina byli jego uczniowie, szczególnie ważni dla pianistyki polskiej: księżna Marcelina Czartoryska (1817-1894), Karol Mikuli (1819-1897), Zofia Zaleska (1824-1868) i Ignacy Krzyżanowski (1826-1905). Oni zaś wychowywali swoich uczniów w duchu wielkiego kultu Chopina. U Mikulego uczyli się: Aleksander Michałowski (1851-1938), Maurycy Rosenthal (1862-1946) i Raul Koczalski

(1885-1948), wielcy chopiniści, którzy zrobili światowe kariery. Ale nie tylko uczniowie Chopina i jego muzycy wnuć tworzyli tradycję chopinowską. Wpisali się w nią również inni charyzmatyczni pianiści, którzy intuicyjnie rozumieli chopinowski idiom, m.in. Józef Wieniawski (1837-1912), Ignacy Jan Paderewski (1860-1941), Józef Śliwiński (1865-1930), Henryk Melcer (1869-1928), Zofia Rabcewicz (1870-1947), Jerzy Lalewicz (1875-1951), Józef Hofmann (1876-1957) oraz Artur Rubinstein (1887-1982).

Z powyższej listy znakomości jedno nazwisko wspomnimy w tych dniach szczególnie ciepło: Aleksandra Michałowskiego – autora pomysłu, by w Warszawie organizować Konkurs Pianistyczny im. Fryderyka Chopina...

The fact that we have Chopin, and that we possess our great Polish pianistic tradition, is all the fault of a splendidly named Italian: Bartolomeo Cristofori (1655-1731). In 1690, this musical-instrument maker, who had a workshop in the annex of a Florentine palace, began to build a device that would make it possible to control keyboard dynamics. His experiments took several years to perfect but, in effect, the pianoforte was born. Initially known as “gravicembalo col piano e forte”, the instrument was first manufactured in 1711 and soon began to write new chapters in the history of music and performing practice.

Of course, the Cristofori pianoforte and the modern grand piano (the latter with steel strings that require fingers made of steel!) are two totally different instruments in terms of dimensions, weight, structure, volume, range, etc. They do have one thing in common, however: the sound is controllable by the player who can, at will, make the instrument sound quiet or loud, passionate or objective, melodious or barbaric, brilliant or smooth, erotic or indifferent...

Thanks to these qualities, Cristofori’s pianoforte effectively conquered the world. His idea was immediately adopted by almost every keyboard-instrument maker as it seemed so promising in marketing terms. It did indeed turn out to make good business sense as these new instruments were selling widely. Poland didn’t lag behind – the internal market was supplied with pianos by Bohdanowicz, Małeck, Kerntopf, Zakrzewski, Krall and Seidler. At the turn of 19th century, the pianoforte was enjoying widespread popularity. As time went on it became the must-have accessory in the drawing rooms of the aristocracy – even in that of the bourgeois. It was played by professional musicians as well as amateurs, even by those with little musical talent. Its equal-temperament tuning and ready-made pitch meant that such a trained ear as in the case of, say, a violinist, was not required – playing the piano took little more than simply seeing and memorising finger patterns on the keyboard. Even if you played your favourite tune with just one finger, making mistakes and adding wrong notes along the way, you could still express your emotions. In this sense, the piano was an indispensable medium. And (notwithstanding the influence of various modern electronic keyboards) so it continues today.

Polish pianistic tradition can trace its origins back to... Joseph Haydn. More precisely, back to his Polish students: Franciszek Lessel (1780-1838), piano virtuoso and composer of piano music, and Feliks Janiewicz (1762-1848), a violinist who composed the first ever Polish piano concerto. We have to mention Michał Kleofas Ogiński (1765-1833), the composer of 26 magnificent polonaises for pianoforte. The first professional Polish woman pianist was Maria Szymanowska (1789-1831), mother-in-law of the great Polish Romantic poet Adam Mickiewicz. Goethe was mildly in love with her, Clementi and Hummel dedicated works to her and her play-



Maria Szymanowska

ing was admired by, among others, Cherubini, Spontini, Dussek, Paer, Field, Kurpiński, Lipiński, Elsner, Mendelssohn, Rossini and Cramer. Szymanowska had a strong influence on both Polish and European piano music.

Chopin had the chance to attend her performances (“Madame Szymanowska gives a concert this week,” he wrote in a letter to his friend in 1827 “...I will be there for sure and will report to you how she was received and how she played”).

He was certainly familiar with her compositions – the influence is audible in his own works! According to reviews, “her playing was full of expression and emotion: her soul was present in every touch of the keyboard and she was able to pass her momentary visions to the listener so he could understand them wholeheartedly”. We do not know how much of Szymanowska’s pianistic style was assimilated by Chopin, but it is certain that he liked the emotional aspect of her playing and he admired her technical skill. It is possible that he was working upon those features when he was preparing the works of other composers for public performances.

Chopin, of course, took the main part in creating the Polish pianistic tradition; moreover, his individual and visionary approach to piano playing has strongly influenced the past two centuries of world pianism. There was no-one who understood the instrument better than him: it was Chopin who devoted his whole output to the piano and entrusted all his artistic thoughts to the instrument. Moreover, Chopin created a style and canon of musical interpretation; he brought a sui generis law of art into being, a law that is still in force today and remains unchallenged.

The heirs of Chopin’s performing artistry were his pupils, all of great importance to Polish piano playing: Princess Marcelina Czartoryska (1817-1894), Karol Mikuli (1819-1897), Zofia Zaleska (1824-1868) and Ignacy Krzyżanowski (1826-1905). They, in turn, were raising their pupils according to the spirit of that great cult of Chopin. Among Mikuli’s pupils were Aleksander Michałowski (1851-1938), Maurycy Rosenthal (1862-1946) and Raul Koczalski (1885-1948); all of them were great performers of Chopin’s music and all of them made worldwide careers. But the Chopin tradition was created not only by Chopin’s pupils and his musical grandchildren; there were other charisma-

tic pianists who intuitively understood the idiom of his music, among them Józef Wieniawski (1837-1912), Ignacy Jan Paderewski (1860-1941), Józef Śliwiński (1865-1930), Henryk Melcer (1869-1928), Zofia Rabcewicz (1870-1947), Jerzy Lalewicz (1875-1951), Józef Hofman (1876-1957) and Arthur Rubinstein (1887-1982).

And there’s one name from the above list we should cordially remember these days: that of Aleksander Michałowski, who once came upon the idea of organising a Fryderyk Chopin Piano Competition in Warsaw...

Szymanowska’s playing was full of expression and emotion: her soul was present in every touch of the keyboard

» **JUTRO W CHOPIN EXPRESSIE O POCZĄTKACH KONKURSU | TOMORROW IN THE CHOPIN EXPRESS ABOUT THE COMPETITION’S BEGINNING**



Chór Filharmonii Narodowej | Warsaw Philharmonic Choir



Antoni Wit, soliści, Orkiestra i Chór FN | Antoni Wit, soloists, Orchestra and Choir of Warsaw Philharmonic



Po losowaniu | After the draw



Peng Cheng He, Chiny | China



Waldemar Dąbrowski, Andrzej Jasiński, Piotr Paleczny



Losowanie kolejności uczestników | The draw

CHOPIN EXPRESS OFICJALNY DZIENNIK XVI MIĘDZYNARODOWEGO KONKURSU PIANISTYCZNEGO IM. FRYDERYKA CHOPINA

WYDAWCA | PUBLISHER Instytut Adama Mickiewicza Polska CULTURE.PL | IAM.PL & Gramophone Music Magazine GRAMOPHONE.CO.UK

REDAKTOR NACZELNY | EDITOR-IN-CHIEF Aleksander Laskowski REDAKCJA ANGIELSKA | ENGLISH LANGUAGE EDITOR Emma Baker (Gramophone Music Magazine)

ZESPÓŁ | EDITORS Bartosz Kamiński, Krzysztof Komarnicki, Dominik Skurzak, Małgorzata Wende FOTO | PHOTO Wojciech Grzędziński, Bartosz Sadowski

PROJEKT | DESIGN Marek Zalejski LAYOUT & PREPRESS Studio Q

ORGANIZATOR XVI MIĘDZYNARODOWEGO KONKURSU PIANISTYCZNEGO IM. FRYDERYKA CHOPINA NARODOWY INSTYTUT FRYDERYKA CHOPINA
ORGANIZER OF THE 16TH INTERNATIONAL FRYDERYK CHOPIN PIANO COMPETITION THE FRYDERYK CHOPIN INSTITUTE WWW.NIFC.PL